DEVOTE EPISTELEN

(in Hs. n°. 133 F 22 der Koninklijke Bibliotheek te
's-Gravenhage),

MEDEGEDEELD DOOR

D. A. BRINKERINK.

II.

(Slot; vervolg van blz. 338.)

DE TWEEDE DER „DEVOTE EPISTELEN”.

(Bl. 47r—53r.)

Hier beghynt een ander epistel.

Onse lieve heer Ihesus cristus die leert ons ende seget:
„Salich syn die reynen * van herten, want si sullen gade
schouwen” ¹⁾. Lieve ende gemynden in onsen heer! want
ghi nu den bant daer ghi mede ghebonden waert ontwe ghe-
smeden hebt, mitter graciën ende genaden ons lieven heren
meer dan ontknopt Ende hebt u mitter hulppen gades ge-
geven ²⁾ tot enen gheestelicken ende reynen * leven, daer ghi
mitter hulpen ons mynlicken heren in ment te leven ende te
sterven — Hier om moetti ³⁾ weten, wat enen ghestelicken
47• menschen, die nader reinicheit steet ende begert // te leven,
toe behoert. Ghi sult weten dat enen ygelicken * ghestelicken
menschen, die den heiligen rade ons lieven heren volgen wil
ende daer na pynen te leven, toe behoert drierhande rey-

nicheit* of puerheit Dat is: reynicheit inden licham Suverheit inder herten ende puerheit [inden ⁴⁾] gheeste. Dese drie moet hi om pinen te crighen, sal hi na den gheeste leven. Ende dit is dat einde, als in der vader collaci stet, daer wi na pynen ende arbeiden sullen, alsoe [lange of lang ⁵⁾] als wi leven. Ende wat ons hier in hinderen of letten mach, al schindet oec groet te wesen, dat sullen wi schouwen ende als niet achten. Soe wie dat nu crigen wil ende gade beschouwen, die moet hem pynen mit al dat hi vermach bloet ende vleis // onder die voete [te] trede[n] ende te versmaden; want na des apostels woerden soe en sal bloet noch vleis dat rike gades besitten ⁶⁾. Wildi nu bloet ende vleis verwynnen, soe moetti myt den gheest stryden teghen alle vleyscelike ghenochten ende lust der synnen. Ghi moet ⁷⁾ myt gade my[n]nen ende haten, suldi gottelicke mynne beholden. Sal nu reynicheit* in u ghediën, soe en moetty op nyemant sonderlinge u herte seeten, mer een ghemen mynne hebben tot allen menschen toten lave gades. Ghi en sult nyemant* ordelen noch versmaden, mer ghi sult die sunden haten ende de sunderen mynnen; want ghi en weet niet, wie van gade vercaren off verworpen is. Ghi en sult niemant begeren te behagen om yet* dat vergenclic is, mer onsen lieven heren om hem selven.

¶ Suldi vercrigen reynicheit* ende die beholden, soe en moetti ⁸⁾ // niemant an u trecken nader naturen noch oec [u] ^{48r} laten trecken ⁹⁾ myt ¹⁰⁾ sueten woerden of heiligen schin, off ghi sult u purlic ⁴⁾ verliesen ⁶⁾ ¹¹⁾. Ghi sult die ghene mynnen die reyne* van siele ende van licham syn ende die die ere gades in u ende in allen menschen menschen menschen ¹²⁾ mynnen ende begeren Mer ghi sult scuwen gheneichde wandelinghe ende, vliende alle callinge, yemant*, woe heilich dat hi schint ¹³⁾; want daer is die menighe in bedragen, die inden gheeste begonden ende in den vleische einden ende verwandelt worden. Ghi sult gherne spreken ende hoeren van gade mit coerten woerden, van den dingen die u nut ende orberlic syn ende tot uwer selicheit ende voertganc dienen moegen off anderen menschen te baten moegen comen. // Ghi sult altoes ^{49r} liever hebben te swigen dan voel te spreken sonder noet of nutticheit. Ghi moet u ogen nauwe hueden ende u oeren

a) Purlic (= puurlic, puurlike), geheel.

b) „Hem verliesen”, zich in het verderf storten.

[van ¹⁴⁾] curioselic ^{a)} te merken of te hoeren, op dat ghi niet gheneiget en wert toten dingen die ongeorleift syn. Ghi moet u pynnen sober ende bescheiden te wesen in spisen ende in dranck, nae dat u natuer vermach; want gulsicheit ende curiositeit ^{b)} in clederen ¹⁵⁾ off in anderen dingen nader natueren ¹⁶⁾ syn mennigen menschen eenn ¹⁷⁾ oersake van voel anderen sunden. Ghi sult u pinnen reyne* te wesen in uwen mont ende dwingen ^{c)} uwe tonge van ydelen* ende onnutten woerden, daer gheen vrucht in gelegen en is Ende sonderlinghe van achterspraeke ¹⁸⁾ ende ander luden doeget te vermynnen. Aen-
 49° tuckinge of suckelinge dat is tytverlies ende groet // gebreck in geesteliken menschen ¹⁹⁾. Ende hier om soe wie reyne wil werden, die huede hem nauwe van desen voerschreven sunden ende gebreken. Voert, ist dat ghi reine wilt wesen ende suver van herten, soe motti u pynen, beholden ^{d)} ghehorsamheit ende mynne, dat ghi gheern alleen syt ende keert u selven in [u] selven. Ghi sult sueken die bermherticheit gades myt ongevinsder mendyngen ^{e)} ²⁰⁾. Ghi sult vasten, waken, mit bescheidenheit beden ende stantachtich blieven inder doeget ende getrouwe Ende sult alle uwen troest setten in gade: soe moechdi reynicheit des herten vercrigen ende beholden mitter genaden gades. Voert moetti u overmids der ²¹⁾ graciën gades verheffen mit mynnen ende begerten tot onsen lieven heere Ihesum cristum ²²⁾ ende tot synen hemelschen // vader. Suverheit des herten ghelictmen der lampen die vol is van ²³⁾ bernenden olie, die oer vlam op gheeft ten hemel. Ende also duet dat suver herte, dat beneden beslaten is tegen die werlt ende al oer genochten ende boven geapent is tegen die gracie ons lieven heren te ontfangen. Die graci gades ²⁴⁾ gevet in dat guede herte gueden wil, ende dat is olie [in] die lampe. Onse lieve here gift syn vuer als heer; hi sprict ²⁵⁾: „Ic byn comen een vuer te senden inder eerden; wat wil ic anders [dan] dattet berne?“ ²⁶⁾

a) Curioselic (= curioselike), *zorgvuldig*.

b) Curiositeit (hetz. als „curiositeit“), *pracht, weelde*.

c) Dwingen (met eene bepaling met „van“), *terughouden, afhouden*.

d) Behouden (= behouden), *zonder te krenken, zonder te kort te doen aan, zonder inbreuk te maken op*. De zin is: *voor zooverre het niet in strijd is of komt met gehoorzaamheid en liefde*.

e) „Mendinge“, *vroolijkheid, opgewektheid; vreugde, zaligheid*? Het is echter de vraag, of de tekst in orde is; verg. in de *Bijlage* hierachter de aantekening.

Aldus sent cristus²⁷⁾ dat vuer d[er] mynnen in die lampe des gueden willen ende der gueder werken, op dat die lampe beren moege²⁸⁾. Ende aldus wort die lampe ghevuert²⁹⁾ myt graciën ende mit begerten, myt gueden werken tussenn ons ende gade // in lanc soe meer. Mer die begerte die niet gheoeffent⁵⁰⁾ en is in gueden werken, die woert toe hans vercalt³⁰⁾ ende benemet smake ende luste totten doechden ende suverheit des herten; want suverheit des herten ende reynicheit van leven die woert besmet of te mael verdreven in drien manieren * Dat is: van den duvel, van der werlt of van trachheiden der natueren.

¶ De duvel becoirt den reynen * mens[ch]en myt o[n]nutten gedachten, myt oncuischen belden, mit vremden fantasiën ende manighen ghecken invalle, daer die mensche gades mede vergit ende synen tyt verliest.

¶ Die werlt becoert den menschen die na reynicheit staet, myt lieve, myt³¹⁾ lede, mit sorgen, mit commer van magen, van vrin-//den, mit mennichvoldiger onleden van ertschen din- 51r gen, die dat herte ve[r]laden ende verbelden ende ontreynen * in menniger wys³²⁾. Traecheit der natueren die eyschet * al gemac des lichams ende troest van creatueren ende al dat mit reden bestaen mach, nae oeren duncken, sonder dootsonde³³⁾. Dit syn die dingen, die suverheit des herten besmetten of te mael verdriven. Ende hier om moeten wi striden tegen al onsen vianden, soelen wi seghe ghewinnen; want dat van den vleische ghebaren is dat is vleische, ende dat wtten geest gebaren is dat is geest. Ende dese twe syn altoes contrarie; want leven wi na den vleys, soe moeten wi sterven in sonden Mer syn wi wt gode gebaren naden gheeste mit graciën, myt ghelove, myt rechten betrouwen in gode, // soe moegen wi die natuer 51v dwingen onder onse reden ende onder den wil ons lieven heren Mer nochtant moet natuer natuer blieven, alsoe lange als wi leven inder tyt. Ende hier om moetti u wapenen mitter wapen ons lieven heren³⁴⁾ ihesu cristi³⁵⁾, daer hi ons mede verloest hevet van al onsen vianden ende vander ewiger doet. Ende hie in suldi u verbliden ende dragen sinen heiligen naem [in] uwer herten mit begerliker mynnen ende syn ewige geboorte wt sinen vader, sine tytlike gheboorte van sinre heiliger moeder der reinre maget maria Syn gebenedide heilige leven — got ende mensche — ende syn heilighe lere Synen oetmoedigen dienst al totter doot³⁶⁾ Sine passie Syn pyn, sin bloetstoertinge

ende sinen bitteren doet Syn glorioes opverstaen ^{a)} Syne wonder-
 52^r like opvaert boven allen hemelen. // Ende hem ³⁷⁾ suldi daer
 na volgen ende bogen u inwendighe knien voer hem ende voer
 synen hemelschen vader myt ewige waerhe[i]t ³⁸⁾. Ende aldus
 moechdi verwinnen ³⁹⁾ vrende ende onnutte fantasyen ende on-
 cusche gedachten ende beelden, ist dat ghi cristum — got ende
 mensche — gebeelt draget in uwer herten, ghecrust, ghepas-
 sit, levende ende stervende van mynnen om uwen wille. Ende
 aldus levet cristus in u ende ghi in hem Ende aldus suldi
 verwynnen * vleische ende bloet, die werlt, uwe viande ende al
 oer becaringen. Mer alsoe lange als wi alle dingen verant-
 woerden willen en onse onrecht keren ^{b)} dat ons mysdaen woert
 ende alle dingen berichten ende corrigieren willen die ons on-
 recht duncken mer ons niet bevalen en syn Ende dat wi be-
 52^v coem-//mert ende onghvuechsam ^{c)} ⁴⁰⁾ syn in onsen herten ende
 ons niet slechts in allen dingen te vreden en setten die wi
 niet beteren en moegen Ende dat wi [niet en] leren duken,
 swigen ende liden ⁴¹⁾, — soe en moegen wi niet totter rechter
 suverheit des herten coemen.

¶ Hier en boeven — dat is, boven deser oefeningen ende
 boven allen sinliken beelden van cristo — soe moetti u pyn-
 nen verheven te werden in puerheit des geestes, in een inwen-
 dich geestelic leven, in verstandigen beelden, te bekennen wys-
 heit ende waerheit ende al doechden ⁴²⁾, die den gheest cieren
 ende verclaeren voer die tegenwoordicheit gaeds ⁴³⁾. Boeven al
 moetti u pinnen te hebben een ongebeelt ^{d)} bloet ⁴⁴⁾ ghesichte,

a) Opverstaen (de onbep. wijs als zelfst. naamw. gebruikt), *opstanding*.

b) „Onse onrecht keren”, of *het ons aangedane onrecht afveren, tegengaan* [verg. *Mnl. Wdb.* op *k e r e n*, 1ste Art. (zie Dl. III, kol. 1336—1337, onder „I. Trans., n°. 12’’) of *het ons aangedane onrecht* (nl. *onrecht met onrecht, kwaad met kwaad*) *vergelten* [eene verklaring, gemakkelijk af te leiden uit de beteekenis *teruggeven* (zie *Mnl. Wdb.* in voce — Dl. III, kol. 1334, onder „I. Trans., n°. 7, b’’) —]]. De tweede opvatting is, dunkt mij, de eenige die hier mag toegelaten worden.

c) Onghvuechsam (= ongevoechsam), *zich niet willende voegen*? Verg. *Mnl. Wdb.* op *ongevoechsam (de aldaar aangehaalde plaats uit *N. Doct.*).

d) „Ongebeelt” (= ongebeeldet) is een term der devoten, beteekende *niet vervuld of niet vermengd met beelden*, d. i. *met zinnelijke voorstellingen*. In dezen zin komt het woord herhaaldelijk bij Ruusbroec voor, b. v. *Begh.*, blz. 20: „uwe ghedachte bloet en ongebeeldet van allen sinliken beelden”. — Verg. boven, blz. 330, aant. d.

in gottelicken lichte, totter // ewigher waerheit, dat cristus is. 53.
 Daer is renicheit van herten ende puerheit des gheestes vol-
 bracht; want reyne* leven dat ghelict den enghelen ⁴⁵): het is
 die raet goedes ende dat ander ghebot in allen ordinen ⁴⁶);
 ende die dit wael holt, die hevet cristum aengedaen ende cris-
 tus ⁴⁷) leven is sin inwendighe abytt off cledinghe: dat wi dit
 vercrigen, dat gonne ons die mynlike here, dat daer al guetin
 begint ende eindet. Amen. Hie eyndet* een devote
 [epistel], gheschreven totsomes ghen zusteren
 van iherusalem buten utrecht, die ghesent
 waren toe [die]penven om hem te proeven In-
 der orden ⁴⁸).